

3. Præterea. Illi qui immediate à Deo recipiunt cognitionem, alios instruunt. Sed Apostoli immediate de mysteriis Ecclesiæ à Dei Filio instructi sunt. Ergo videtur quod de hoc etiam Angelos instruere possint.

4. Præterea. Paulus dicitur ad tertium cœlum raptus II. Corinth. 11. Et exponit quædam Glossa (b) tertium cœlum, tertiam Angelorum hierarchiam. Sed illi qui sunt in tertia hierarchia ascendendo, idest in summa, illuminant inferiores Angelos. Ergo videtur quod Paulus inferiores Angelos illuminare poterit.

5. Præterea. Angeli cognitionem aliquorum accipiunt & per illuminationem, & per locutionem. Sed loqui etiam possunt inferiores superioribus. Ergo videtur quod Angeli ab hominibus, etsi sint inferiores, cognitionem accipere possint.

Sed contra est quod Dionysius dicit in IV. cap. cœlest. Hier. quod Angeli de nativitate Christi primo edocti sunt, & per eos ad homines devenit. Ergo ipsi ab hominibus non didicerunt.

Præterea. Mysterium incarnationis à Prophetis est prænuntiatum. Sed revelationes factæ patribus, & Prophetis, medianibus Angelis à Deo processerunt, ut sancti communiter dicunt. Ergo videtur quod ipsi præcognoverint mysterium incarnationis, & non ab hominibus didicerint.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in hoc videtur esse quædam controversia inter Hieronymum, & Augustinum, & Dionysium. Hieronymus enim, sup. cap. 111. epist. ad Ephes. ponit duo, scilicet Angelos ante incarnationem mysterium humanitatis Christi nescivisse: & quantum ad hoc videtur Augustinus, V. super Gen. ad lit. cap. XIX. sibi obviare, dicens, eos à sæculis, idest à principio mundi, cognovisse. Secundo ponit Hieronymus quod hoc per homines didicerunt: & quantum ad hoc videtur sibi obviare Dionysius, de cœl. Hier. cap. IV. ponens homines de hoc ab Angelis edoctos esse, secundum ordinem divinæ legis inviolabiliter constitutum. Ut autem sciatur qualiter unumquodque veritatem habere possit, distinguendum est quantum ad primum, quod mysterium incarnationis dupliciter potest considerari: vel quantum ad substantiam facti; & sic omnes à principio cognoverunt, scilicet incarnationem, passionem, & hujusmodi: vel quantum ad conditiones, & circumstantias (2) mysterii, scilicet quod sub tali præside, vel tali hora, & hujusmodi; & hoc à principio non cognoverunt. His etiam modis differenter enarrant Propheta, & Evangelista: quia Propheta annuntiavit substantiam facti; sed Evangelista recitat expletionis modum. Quantum etiam ad secundum distinguendum est, quod Angeli dupliciter accipiunt cognitionem aliquarum rerum: aut per illuminationem; & sic Angeli per homines nihil recipiunt, sed inferiores à superioribus illuminantur; & superiores immediate à Deo, per quem modum multas rationes mysteriorum Ecclesiæ edocentur: aut per modum expletionis rerum; & sic futura contingentia cognoscunt quantum actu complentur, per hoc quod eorum causæ ad effectus determinantur, ut in eis cognosci possint; & ita quædam quæ circa incarnationis mysterium nesciebant, quando explebantur prædicantibus Apostolis, cognoverunt, non tamen ab Apostolis edocti.

(2) Al. factum. sed quod Angelos apostatas reos ac damnabiles ostendemus. Est autem in alio veteri ms. super alia verba quæ præmittuntur ibi: Nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? (b) Collateralis Anonyma. (c) Non sic in Glossa quæ nunc extat, ubi nihil omnino tale, sed in veteri ms. quæ hoc annexit verbis Augustini ex Lib. V. super Gen. ad lit. cap. XIX. jam relatis; nec tamen illud ipsum Augustini est, sed Glossæ tantum, quæ sic habet. Et est ordo verborum: Data est mihi gratia illuminare omnes per Ecclesiam, idest in Ecclesia.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus vult, ut dicitur in Glossa (c) super eundem locum, quod hæc determinatio, per Ecclesiam non determinet hoc verbum innotescat; sed præcedens, scilicet illuminare omnes; ut sit sensus, quod Apostolo erat data gratia illuminandi omnes per Ecclesiam, idest omnes de Ecclesia. Hieronymus tamen vult quod determinet hoc verbum innotescat; & tunc intelligendum est modo prædicto. Vel potest intelligi de Ecclesia Angelorum, ubi prima fuit Ecclesia, & ubi ultimo nostra Ecclesia congreganda est; ut sit sensus: Incarnationis mysterium fuit absconditum in Deo, ita tamen quod à sæculis innotuit principibus per Ecclesiam, idest in Ecclesia cœlesti; & hanc expositionem ponit Augustinus super Gen. ad lit. Lib. V. cap. XIX.

Ad secundum dicendum, quod secundum conditionem status, quilibet Angelus quolibet homine simpliciter viatore major est: unde dicitur Matth. XI. quod qui minor est in regno cœlorum, major est illo, scilicet Joanne Baptista, quo tamen nullus major inter natos mulierum surrexit. Sed quantum ad causam potest dici secundum quid aliquis homo aliquo Angelo major, in quantum per gratiam quam habet, meretur gradum quibusdam Angelis altiore.

Ad tertium dicendum, quod Apostoli immediate instruebantur à Verbo incarnato, non quod essentiam Verbi immediate viderent, quam tamen inferiores Angeli videbant; & ideo multo plura à Verbo disciebant quam etiam ipsi Apostoli.

Ad quartum dicendum, quod Paulus in illo rapto secundum quid participavit statum comprehensorum, non tamen tanta gloria perfectus fuit ut lumen in Angelos transfundere posset: quia, ut dicitur, factus est illius gloriæ particeps miraculose quantum ad actum, & non quantum ad habitum, quod est lumen gloriæ.

Ad quintum dicendum, quod Angelus ab homine per locutionem quorundam cognitionem accipere potest, eorum scilicet quæ subduntur libero arbitrio hominis; sed talia non sunt mysteria incarnationis.

ARTICULUS V.

Utrum inter Angelos possit esse pugna.

I. P. quæst. cxii. art. 8.

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur quod inter Angelos pugna esse non possit. Omnis enim discordia, & pugna repugnat unitati caritatis. Sed Angeli sunt perfecti in caritate. Ergo inter eos pugna esse non potest.

Præterea. Quicumque patrociniū præstant contrariis causis, ita se habent quod alter eorum injustam causam defendit. Sed hoc sanctis Angelis convenire non potest, quorum rectitudo confirmata, injustitiam non patitur. Ergo videtur quod non possint dici contrariis causis patrocinando pugnare.

3. Præterea. Ubi cumque est ordinata prælatio, non potest esse pugna, vel contrarietas: quia hoc est contra rationem prælationis ut inferior superiori resistat. Sed Angeli ordinantur omnes secundum superius & inferius, ut prius dictum est, dist. IX. quæst. unic. art. 3. Ergo videtur quod unus alteri non repugnet.

4. Præterea. Cum nullus Angelus nitatur nisi ad hoc quod rectum sibi videtur, oportet si ad contraria nitatur, quod contrarias opiniones habeat. Sed contrariarum opinionum altera est falsa. Ergo aliquis Angelus habebit falsam opinionem. Hoc autem est falsum: quia falsitas in nobis appropriatur phantasie, secundum Philosophum in IV. Metaph. text. XXIV. qua tamen Angeli carent. Ergo inter eos non potest esse pugna.

Sed contra est quod habetur Daniel. VII. quod quatuor venti cœli pugnant, per quos secundum Glossam, Hieronymi super eundem locum, intelliguntur quatuor angelicæ potestates, regnis principalibus prælatæ. Ergo Angeli invicem pugnant.

Præterea. Hoc expresse habetur Danielis X. 13. ubi Angelus ad eum loquens, dixit: Princeps Persarum restitit mihi viginti & uno diebus. Ergo videtur quod etiam longas concertationes ad invicem habeant.

2. Præterea. Quicumque patrociniū præstant contrariis causis, ita se habent quod alter eorum injustam causam defendit. Sed hoc sanctis Angelis convenire non potest, quorum rectitudo confirmata, injustitiam non patitur. Ergo videtur quod non possint dici contrariis causis patrocinando pugnare.

3. Præterea. Ubi cumque est ordinata prælatio, non potest esse pugna, vel contrarietas: quia hoc est contra rationem prælationis ut inferior superiori resistat. Sed Angeli ordinantur omnes secundum superius & inferius, ut prius dictum est, dist. IX. quæst. unic. art. 3. Ergo videtur quod unus alteri non repugnet.

4. Præterea. Cum nullus Angelus nitatur nisi ad hoc quod rectum sibi videtur, oportet si ad contraria nitatur, quod contrarias opiniones habeat. Sed contrariarum opinionum altera est falsa. Ergo aliquis Angelus habebit falsam opinionem. Hoc autem est falsum: quia falsitas in nobis appropriatur phantasie, secundum Philosophum in IV. Metaph. text. XXIV. qua tamen Angeli carent. Ergo inter eos non potest esse pugna.

Sed contra est quod habetur Daniel. VII. quod quatuor venti cœli pugnant, per quos secundum Glossam, Hieronymi super eundem locum, intelliguntur quatuor angelicæ potestates, regnis principalibus prælatæ. Ergo Angeli invicem pugnant.

Præterea. Hoc expresse habetur Danielis X. 13. ubi Angelus ad eum loquens, dixit: Princeps Persarum restitit mihi viginti & uno diebus. Ergo videtur quod etiam longas concertationes ad invicem habeant.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod ista verba Danielis, unde tota dubitatio oritur, à sanctis diversimode exponuntur. Hieronymus enim dicit, quod ille Princeps Persarum, qui restiterat liberationi populi, erat malus angelus, Persis prælatus; sicut enim unicuique homini datur ad exercitium unus bonus, & alter malus angelus; ita singulis gentibus duo spiritus præponuntur, unus bonus, & alter malus. Sed in hoc non est minor dubitatio. Constat enim quod Angelus Danieli loquens, bonus Angelus erat. Quomodo autem sibi efficaciter tot diebus malus angelus resistisset, nisi justam causam haberet, non potest dici. Quod si justam habebat, etiam impossibile erat illam resistantiam multo magis per bonum Angelum fieri. Et ideo dicendum est cum Gregorio, Lib. XVII. Moral. cap. VII. quod uterque bonus Angelus fuit: quod etiam magis litteræ consonat, quæ in eadem locutionis serie Principem Persarum nominat, & Michaellem Principem Judæorum, quem constat bonum Angelum esse. Hæc autem pugna sic intelligenda est secundum Gregorium. Cum enim judicia Dei sint abyssus multa, profunditatem iudiciorum ejus, Angeli comprehendere non possunt: & ideo quid unicuique genti, vel homini debeatur secundum dispositionem divinam non semper intelligunt, nisi eis reveletur. Contingit autem quandoque quod in diversis gentibus inveniantur diversa merita, secundum quorum diversitatem videtur quod una gens alteri subesse debeat, vel ab eius dominio liberari, sicut tunc in Judæis erat: quia Danielis oratio, quantum in se erat, liberationem populi merebatur; sed peccata populi, & etiam utilitas quam Judæi faciebant in regno Persarum, dum per eos Dei notitiæ diffundebatur, erant in contra-

rium. Et quia unusquisque Angelus secundum officium suum, ad examen divinæ scientiæ refererat merita sibi subditorum, ideo relatio contrariorum meritorum per diversos Angelos facta, sententiam divinam expectantes, pugna inter Angelos vocatur, & eorum concordia est in divinæ illuminationis perceptione, per quam de divina voluntate instruuntur: hoc enim omnes concorditer volunt quod percipiunt Deum velle: unde dicitur Job XV. de Deo, quod facit concordiam in sublimibus.

Ad primum ergo dicendum, quod, secundum Philosophum in IX. Ethic. cap. VI. amicitia, vel concordia non repugnat diversitas opinionum, sed solum diversitas voluntatum: unde talis pugna quæ est secundum iudicia ex diversis meritis sumpta, non obstat unitati caritatis, cum voluntas eorum sit una, ut divina scilicet providentia expleatur.

Ad secundum dicendum, quod non est inconveniens contrariarum causarum utramque aliquid justitiæ habere; & secundum hoc utraque à bono defendi potest, & præcipue expectando divinam sententiam.

Ad tertium dicendum, quod ordo prælationis Angelorum perficitur per illuminationes divinitus receptas; & ideo ea recepta, unus alteri non obstitit.

Ad quartum dicendum, quod quamvis in Angelis non possit esse falsa opinio, potest tamen in eis esse quorundam nescientia, ex hoc quod intellectus eorum propter potentialitatem admixtam, non omnino terminatur ad unum; & secundum quod eorum quæ nesciunt, cognitionem à Deo, vel superioribus Angelis expectant, interrogare in Scriptura dicuntur. Quia tamen ei quod nesciunt, per iudicium non adherent, ideo falli non possunt; sed secundum contrarietatem rerum quæ in iudicium divinum veniunt, contrarietates inter eos memorantur.

ARTICULUS VI.

Utrum ordines durabunt post diem iudicii.

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur quod ordines post diem iudicii non durabunt. Dicitur enim I. Corinth. XV. quod cum Christus tradiderit regnum Deo, & Patri, evacuabit omnem Principatum, & Potestatem. Hoc autem erit in resurrectione. Ergo videtur quod eadem ratione alios ordines evacuabit.

2. Præterea. Quidam ordines actum proprium habent in directione divinorum, sicut Principes, ut præsent regnis & provinciis, & Angeli, ut custodiant homines. Sed ista ministeria cessabunt post diem iudicii. Ergo & ordines.

3. Præterea. Major perfectio erit in Angelis quam in corporibus inferioribus. Sed in corporibus inferioribus post diem iudicii non erit actio, quia cessabit motus primi mobilis, & hoc propter perfectionem universi. Ergo multo minus in Angelis. Sed hierarchia est scientia, & actio. Ergo non erunt hierarchiæ, & ordines post diem iudicii.

4. Præterea. Post diem iudicii, Angeli in cognitione non proficient. Sed per purgationem, & illuminationem superiorum inferiores proficient in cognitione, ut dictum est. Ergo non erit illuminatio, & purgatio; & ita nec hierarchiarum, & ordinum distinctio.

Sed contra. Homines assumuntur ad ordines Angelorum. Sed frustra esset tam distincta, & ordinata assumptio, si completo numero electorum, ordinata

nata distinctio esse desineret. Ergo videtur quod ordines post diem iudicii remanebunt.

Præterea. Ad distinctionem ordinum duo concurrunt, scilicet gradus naturæ, & distantia gratiæ. Sed utrumque remanebit post diem iudicii. Ergo & ordinum distinctio.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod distinctio ordinum, & hierarchiarum cælestium potest considerari vel quantum ad essentialia hierarchiæ, & ordinis; & sic semper erit, quia semper manebunt distincti gradus naturæ in Angelis, & diversæ sortes gloriæ, & etiam actiones hierarchiæ, quia unus alium illuminabit, purgabit, & perficiet: vel quantum ad actum consequentem, secundum, quod mediantibus ordinibus Angelorum homines reducuntur in Deum; & quantum ad hoc prælatio ordinum cessabit, cessante statu viatorum.

Et per hoc patet responsio ad primum: quia secundum hoc ultimum intelligitur auctoritas.

Ad secundum dicendum, quod actus essentialis ordinum est principaliter in receptione divini luminis, & consequenter in transfusione ejusdem in inferiores; sed quod hoc ordinetur ad reductionem hominum viatorum, accidit ipsis ordinibus: unde cessante statu viæ, non oportet quod cesset distinctio ordinum. Nihilominus tamen remanebit modus recipiendi divinum lumen, proportionatum statui viatorum reducendorum, si essent.

Ad tertium dicendum, quod actio corporum quæ est per motum, tolletur, quia motus cessabit, & omnis imperfectio evacuabitur; sed actio quæ est sine motu, manebit, semper enim sol illuminabit inferiorem aerem: ita etiam & actiones hierarchi-

cæ, quæ sine motu sunt, post diem iudicii remanebunt.

Per hoc etiam patet responsio ad quartum: quia si non sit illuminatio, & purgatio ordinata ad quorundam novorum cognitionem per modum profectus, & motus cujusdam, erit tamen continuatio illuminationis, secundum quod inferiores in lumine superiorum, rationes secretorum divinatorum cognoscent.

EXPOSITIO SECUNDÆ PARTIS TEXTUS.

Dicit enim Isaias ex persona Angelorum... Quis est iste qui venit de Edom, & tinctus vestibus de Bosra? Hanc quæstionem Dionysius, (a) in fin. cap. iv. cœl. Hier. dicit esse superiorum Angelorum expectantium ab ipso Christo illuminari de secretis mysteriis suæ incarnationis; non tamen ipsi Christo quæstionem proponunt, sed sibi invicem, ad significandum reverentiam eorum ad Christum; sicut discipuli mutuo disputantes determinationem magistri expectant.

Quid est quod (1) illi nesciant qui scientem omnia sciunt? Hoc, sicut dicit Magister, potest intelligi de his quæ ad beatitudinem pertinent; vel etiam quia nihil est ad cujus cognitionem medium illud non sufficiat, scilicet divina essentia: unde non est ex defectu ejus, ut aliquid lateat ipsam videntem, sed ex defectu videntis, qui ipsam perfecte non comprehendit. Quanto autem intellectus videntis perspicacior est, tanto plura in ipsa videt; ad altiorem autem perspicacitatis gradum non nisi dono ipsius Dei visi ascendit: quod quidem non communicat necessitate, sed voluntate; & ideo dicitur illud speculum voluntarium esse, ut in se hoc solum quod vult, ostendat.

DISTINCTIO XII.

Post considerationem de Angelis habitam, agitur de aliarum rerum creatione, & præcipue de operum sex dierum distinctione.

HÆC de angelicæ naturæ conditione dicta sufficiant. Nunc superest de aliarum quoque rerum creatione, ac præcipue de operum sex dierum distinctione, nonnulla in medium proferre. Cum Deus in sapientia sua angelicos condidit spiritus, alia etiam creavit, sicut ostendit supra memorata Scriptura Genes. quæ dicit, cap. 1. in principio Deum creasse cœlum, idest Angelos, & terram, scilicet materiam quatuor elementorum adhuc confusam, & informem, quæ à Græcis dicta est chaos, & hæc fuit ante omnem diem. Deinde elementa distinxit, & proprias, atque distinctas species singulis rebus. secundum genus suum dedit: quæ non simul, ut quibusdam sanctorum patrum placuit, sed per intervalla temporum ad sex volumina dierum, ut aliis visum est, formavit.

Quod sancti tractatores videntur super hoc quasi adversa tradidisse, aliis dicentibus omnia simul facta in materia, & forma, aliis per intervalla temporum.

Quidam namque sanctorum patrum, qui verba Dei, atque arcana excellenter scrutati sunt, super hoc quasi adversa scripsisse videntur. Alii quidem tradiderunt, omnia simul in materia, & forma fuisse creata: quod Augustinus (super Gen. Lib. I. cap. xv.) sensisse videtur. Alii vero hoc magis probaverunt, atque asseruerunt, ut primum materia rudis, atque informis, quatuor elementorum commixtionem atque confusionem tenens, creata sit; postmodum vero per intervalla sex dierum ex illa materia rerum corporalium genera sint formata secundum species proprias. Quam sententiam Gregorius, XXXII. Moral. cap. xl. Hieronymus, Beda, alique plures commendant, ac præferunt. Quæ quidem etiam Scripturæ Genesios, unde prima hujus rei cognitio ad nos manavit, magis congruere videntur.

(1) Al. ibi.

Ex Edit. P. NICOL. (a) Non, sicut prius, Lib. de cœl. Hier. cap. iv. in fine... sed §. 111.

Quod per intervalla temporis res corporales conditæ sunt.

Secundum hanc itaque traditionem, ordinem, atque modum creationis, formationisque rerum inspicimus. Sicut supra memoratum est, in principio creavit Deus cœlum, idest angelicam naturam, sed adhuc informem, ut quibusdam placet, & terram, idest illam confusam materiam quatuor elementorum, quam nomine terræ, ut ait Augustinus de Gen. contra Manichæos, Lib. I. cap. vii. ideo appellavit Moyses, quia terra inter omnia elementa minus est speciosa. Et illa inanis erat, & incomposita propter omnium elementorum commixtionem. Eandem etiam vocat abyssum, dicens: „Et tenebræ erant super faciem abyssi:“ quia confusa erat, & commixta, specie distincta carens. Eadem etiam materia informis dicta est aqua, super quam ferebatur Spiritus Domini, sicut superferretur fabricandis rebus voluntas artificis, quia subjacebat bonæ voluntati Creatoris quod formandum, perficiendumque inchoaverat: qui sicut dominus, & conditor præerat fluitanti, & confusæ materiæ, ut distingueret per species varias quando vellet, & sicut vellet. Hæc ideo dicta est aqua, quia omnia quæ in terra nascuntur, sive animalia, sive arbores, vel herbæ, & similia, ab humore incipiunt formari, atque nutriri. His omnibus vocabulis vocata est illa informis materia, ut res ignota notis vocabulis insinuetur imperitiis, & non uno tantum. Nam si uno tantum significaretur vocabulo, hoc esse putaretur quod consueverant homines in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo nominibus significata est materia illa confusa, & informis, quæ nulla specie cerni, aut tractari poterat, idest nominibus visibilium rerum, quæ inde futura erant, propter infirmitatem parvulorum, qui minus idonei sunt invisibilia comprehendere. Et tunc erant tenebræ, idest lucis absentia. Non enim tenebræ aliquid sunt, sed ipsa lucis absentia: sicut silentium non aliqua res est; sed ubi sonus non est, silentium dicitur: & nuditas non aliqua res est; sed in corpore ubi tegumentum non est, nuditas dicitur: sicut & inanitas non est aliquid; sed inanis dicitur esse locus ubi non est corpus, & inanitas absentia corporis.

Quo sensu tenebræ dicantur non esse aliquid, & quo dicantur esse aliquid.

Attende, quod hic Augustinus tenebras dicit non esse aliquid, cum alibi tenebræ inter creaturas ponantur, quæ benedicunt Dominum: unde dicitur, Dan. 111. 72. „Benedicite lux, & tenebræ Domino, mîno.“ Ideoque sciendum est, tenebras diversis modis accipi, scilicet vel pro lucis absentia, qualiter supra accepit Augustinus, juxta quam acceptionem non sunt aliquid; vel pro aere obscurato, sive aeris obscura qualitate; & secundum hoc aliqua res creata sunt. Ideo ergo dicit, tenebras tunc fuisse super faciem abyssi, quia nondum erat lux: quæ si esset, superesset, & superfunderetur. Sed nondum lucis gratia opus suum Deus venustaverat, quæ postea in primo die facta est.

Duo hic consideranda sunt: quare illa materia confusa, sit dicta informis; & ubi ad esse prodit, quantumque in altitudinem ascenderit.

De qua prius quam tractemus, duo nobis discutienda occurrunt. Primum quare illa materia confusa informis dicatur, an quia omni forma caruerit, an propter aliqd. Secundo ubi ad esse prodierit, & quantum in altum ascenderit. Ad illud vero quod primo positum est, breviter respondentes, dicimus, illam primam materiam non ideo dictam fore informem, quod nullam formam omnino habuerit: quia non aliquid corporeum tale existere potest quod nullam habeat formam: sed ideo non absurde informem appellari posse dicimus, quia in confusione, & permixtione quadam subsistens, nondum pulchram, (1) aptamque & distinctam receperat formam, qualem modo cernimus. Facta est ergo illa materia in forma confusionis ante formam dispositionis. In forma confusionis prius omnia corporalia materialiter simul & semel sunt creata; postmodum vero in forma dispositionis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutum est quod primo in discussione propositum fuit, scilicet quare illa materia dicatur informis.

Hic ad id quod secundo quærebatur, respondet.

Nunc superest quod secundo proponebatur, explicare, ubi scilicet illa materia substitit, & quantum in altitudine porrigebatur. Ad quod, nil temere asserentes, dicimus, quod illa prima rerum omnium moles quando creata est, ibidem ad esse videtur prodixisse, ubi nunc formata subsistit. Eratque terreum hoc elementum in uno loco eodemque medio subsistens, cæteris tribus in una confusione permixtis, eisdemque circumquaque in modum cujusdam nebulae (2) expansis, ita obvolutum erat ut apparere non posset quod fuit. Illa vero tria in una permixtione confusa circumquaque suspensa, eoque in altum porrigebantur, quousque nunc summitas corporeæ naturæ pertingit; & sicut quibusdam videtur, ultra tectum firmamenti extendebatur illa moles: quæ in inferiori parte spissior, atque grossior erat; in superiori vero rarior, & levior, atque subtilior existebat. De qua rariori substantia putant quidam fuisse aquas, quæ super firmamentum esse dicuntur. Talis fuit mundi facies in principio, prius quam reciperet formam, vel dispositionem.

Ostenso qualis fuit mundi facies in ipso primordio, incipit prosequi operum sex dierum distinctionem.

Nunc superest ut dispositionem illam qualiter perfecta sit, ordine prosequamur. Sex diebus, sicut docet Scriptura Genesis distinxit Deus, & in formas redegit proprias cuncta quæ simul materialiter fecit. In II. Sent. Tom. II.

(1) Al. apertamque. (2) Al. oppansis: item oppressis.